

УДК 2:[355.48((470+571):351.86

DOI: <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.14>

РЕЛІГІЙНИЙ ВИМІР ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: КОНТЕКСТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

ХМІЛЬОВСЬКА Ольга

провідний фахівець

Національний інститут стратегічних досліджень

Науково-організаційний відділ

вул. Алмазова, 13, м. Київ, 01601, Україна

e-mail: O.Khmilovska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0161-6838>

KHMILOVSKA Olga

leading specialist of the scientific and organizational department

of the National Institute of Strategic Studies

St. Almazova, 13, Kyiv, 01601, Ukraine

e-mail: O.Khmilovska@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0161-6838>

Бібліографічний опис статті: Хмільовська О. (2024). Релігійний вимір війни росії проти України: контекст національної безпеки. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, 19(2), 140–151. <https://doi.org/10.52761/3041-1777.2024.19.2.14>

Анотація. Автором висвітлені сучасні проблеми Української держави в контексті широкомасштабної війни Росії проти України. Обґрунтовується важливість дослідження релігійного чинника і його вплив на національну безпеку України. Показано, як за «духовної» підтримки свого споконвічного помічника – Російської православної церкви (РПЦ), - московський патріархат в Україні в іпостасі т.з. Української православної церкви (УПЦ МП) десятиліттями активно проголошував «збирання руських земель». Цей «ворожий тандем розбудовував на українських теренах «русській мір» з нетерпимістю до всього українського, вів колабораціоністську політику в Україні, лобіюючи інтереси Росії, ставши важливим інструментом впливу на свідомість значної кількості населення. З відновленням незалежності Української держави православ'я мало стати консолідуючим чинником у творенні Української нації. Натомість, десятки років УПЦ МП постійно деконсолідувала українське суспільство, сіяла церковний розбрат, дискредитувала політичне і духовне керівництво України на міжнародній арені. Завдяки такій діяльності відбулась не лише територіальна, а й духовна окупація нашої держави. Робляться висновки, що концепція «русського міра», культивована роками в Україні кремлем через свої «православні» структури

РПЦ та УПЦ МП головним чином стала основою для вторгнення окупантів на українські території, що згодом переросло у широкомасштабну національно-визвольну війну 2022 року. В дослідженні були використані дані соціологічних служб, офіційні документи церковних інституцій, проаналізовані законодавчі акти України дотичної проблематики. Окремі положення дослідження можуть бути використані для подальшого аналізу діяльності й сфер впливу московського патріархату з метою запобігання в майбутньому подібних трагедій.

Ключові слова: *війна, Українська держава, національна безпека, ПЦУ, УПЦ московського патріархату, Росія, РПЦ.*

THE RELIGIOUS DIMENSION OF RUSSIA'S WAR AGAINST UKRAINE: THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY

Annotation. *The author outlines current problems of the Ukrainian state in the context of Russia's large-scale war against Ukraine. The importance of studying the religious factor and its influence on the national security of Ukraine is substantiated. It is shown how with the "spiritual" support of its ancient helper - the Russian Orthodox Church (ROC), - the Moscow Patriarchate in Ukraine in the guise of the so-called for decades the Ukrainian Orthodox Church (UPC MP) actively proclaimed the "gathering of Russian lands." This "enemy tandem" built a "Russian peace" on Ukrainian territory with intolerance towards everything Ukrainian, pursued a collaborationist policy in Ukraine, lobbied for Russia's interests, and became an important tool for influencing the consciousness of a significant number of the population. With the restoration of the independence of the Ukrainian state, Orthodoxy would had become a consolidating factor in the creation of the Ukrainian nation. Instead? The so called UOC-MP constantly for tens of years, has been deconsolidated Ukrainian society, sowed church discord, discredited the political and spiritual leadership of Ukraine on the international arena. Due to such activities, not only the territorial but also the spiritual occupation of our country took place. Conclusions are made that the concept of a «russian peace» being cultivated for years in Ukraine by the kremlin through its the «orthodox» structures of the ROC and the UOC MP mainly became the basis for the invasion of the occupiers into the Ukrainian territories which later turned into a large-scale national liberation war in 2022. Data from sociological services, official documents of church institutions were used in the study, and legislative acts of Ukraine on these issues were analyzed. Certain concepts of the study can be used for further analysis of the activities and spheres of influence of the moscow patriarchate in order to prevent similar tragedies in the future.*

Keywords: *war, Ukrainian state, national security, UOC, UOC of the moscow patriarchate, Russia, ROC.*

На превеликий жаль, сьогодні Україна вимушена перебувати в умовах війни. Український народ переживає один з найдраматичніших моментів своєї історії – йде боротьба за виживання, за саме право на існування Української нації, Української держави.

Щодня за незалежність і свободу України віддають своє здоров'я й життя наші найкращі воїни, під обстрілами й ракетними ударами гине мирне населення, діти...

Скалічені долі, зруйновані домівки, знищена інфраструктура міст, колосальні збитки українському доквіллю – ось неповний перелік «братерства» кривавого північного сусіда України.

Нехтування державною владою з відновленням незалежності України складової національної безпеки як загалом, так і в релігійній площині, зокрема, стало підґрунтям втручання РФ на українські території, що призвело до розгортання військових дій в Україні, загибелі сотні тисяч українців, тимчасової окупації Кримського півострова, частини східних регіонів, а згодом і до повномасштабного вторгнення російських військ на українські землі 24 лютого 2022 року з подальшою окупацією територій на Сході і Півдні України.

З огляду на те, що певний час релігійний чинник був відсутній в державних документах, які визначали Стратегію національної безпеки України, спецслужби Росії отримали значні можливості впливу на українське суспільно-релігійне середовище, зокрема, на процеси у Православ'ї.

Понад три десятиліття ретранслятором ідей кремля й головним ідеологом модифікованого концепту «руській мір» в українському православ'ї була російська православна церква (РПЦ). Через свого споконвічного представника – так звану УПЦ МП – вона здійснювала колосальний вплив не лише на вірян цієї структури, а й на внутрішньополітичні процеси в Україні.

Багатоаспектність словосполучення «руській мір» спонукає до його глибшого вивчення. Адже сьогодні в інформаційному просторі під це поняття підпадають зі своїми назвами фонди, громадські та т.з. навколоцерковні організації, псевдоправославні структури, політичні партії, філософські концепції тощо.

Не маючи нічого спільного з російською культурою, концепт «руській мір» на своїх початках формувався як ідеологічне підґрунтя для відновлення колишнього Рядянського Союзу в нових реаліях з метою залучення на свій бік «прихильників і носіїв російської культури» для подальшого перетворення їх на своїх політичних поплічників, а згодом й повне поглинання у «братерських імперських обіймах».

Проголошувалось існування «широкої російської цивілізації», до складу якої за замовчуванням входили «російськомовні співвітчизники», поціновувачі російської культури та традицій, незалежно від території їхнього проживання та громадянства. Під «парасолькою» спільності вони мали входити в зону російських інтересів з повним нівелюванням кордонів.

До сучасного широкого загалу цей термін ввів президент Російської Федерації В. Путін, який у своїх публічних зверненнях неодноразово апелював

до питання «збирання руських земель». В одному зі своїх виступів він наголосив, що руській мір може і повинен об'єднувати всіх, кому «дорого русское слово и русская культура» де б вони не проживали, в Росії чи за її межами³⁰².

Меседжі керівництва РФ підхопила й активно артикулювала РПЦ, яка замість проповідування християнських ідей споконвічно виконувала роль служіння державі.

Особлива активність церкви за цим напрямом розпочалась з 2009 року, коли новим очільником РПЦ став патріарх Кирил. До концепції «Руській мір» була додана концепція «Святої Русі», що мало змістити акценти в бік «сакралізації» ідеології.

Остання передбачала єдність триєдиної духовно-етнічної спільноти російського, українського та білоруського народу під опікою Росії з кінцевим результатом «злиття воєдино» в одному державному та церковному утворенні.

Насадження та пропагування такої ідеології реалізовувало приховану експансіоністську стратегію РФ, перетворювалось на інструмент реальної політики кремля, спрямованої на реінтеграцію захоплених територій до політико-культурного та суспільно-релігійного простору Росії.

Системно знищуючи релігійну свободу з особливим акцентом на тимчасово окуповані території, *РПЦ культивує російські великодержавницькі, місійні, патерналістські наративи.*

Протягом 9 років війни звичною практикою РФ було застосування свого «антиекстремістського» та «антитерористичного» законодавства на контрольованих нею українських територіях. Під лозунгами боротьби з екстремістами та терористами цілеспрямовано переслідувались й свавільно заарештовувались кримські татари та представники всіх діючих релігійних громад, «неугодних» путінському режиму.

Спостерігались наявні тенденції вишукування на захоплених територіях релігійних лідерів, їх викрадення з метою змушення до колабораціонізму з окупаційною владою, а у разі відмови у такій співпраці – фізичні знущання та вбивства.

Відкрита співпраця представників УПЦ МП з Росією на окупованих територіях є сьогоденною реальністю. Мають місце випадки підтримки замаскованою московською церквою в Україні сепаратистських угруповань, переховування священниками російської православної церкви в Україні окупантів, церковні приміщення стають складами російської зброї та боєприпасів, за пожертви українців годується і спонсорується російський ворог.

Системне застосування гібридних засобів ведення війни суттєво ускладнює діяльність релігійних громад України на контрольованих окупантами територіях. Шантаж, залякування, терор, репресії, порушення прав і свобод людини, релігійні переслідування будь-яких проукраїнських спільнот,

---

³⁰² Сычёва Лидия. Русский язык, русская культура, русский мир / Лидия Сычёва // РФ сегодня. – 2007. № 4. URL: http://archive.russia-today.ru/2007/no_14/_look.htm/

у тому числі релігійних громад Православної Церкви України (ПЦУ) – ось неповний перелік наслідків деструктивних дій російської окупації в духовній царині.

Така нищівна політика направлена, насамперед, на витіснення ПЦУ з непідконтрольних Україні територій, стирання української ідентичності, нищення цілої нації. Вільне сповідування релігії на окупованих РФ територіях дозволяється лише представникам лояльного до російського режиму московського патріархату.

Здавалося б, представники УПЦ мають духовно підтримувати мир, виступати проти насильства і вбивств, проте сьогодні саме ця інституція, що є структурною одиницею російської православної церкви, підтримує збройну агресію проти українського суспільства, є **провідником колабораціоністської, рашистської, нацистської політики Кремля в Україні.**

До прикладу, в своєму нещодавньому зверненні до військовослужбовців російської окупаційної армії голова Синодального відділу РПЦ по взаємовідносинам з Військовими Силами і правоохоронними органами митрополит Ставропільський і Невиномиський Кирило (Покровський) заявив: «Сьогодні як ніколи нам потрібна молитва, потрібна Божа допомога і захист Божої матері під час проведення спеціальної воєнної операції. Нам потрібна перемога!»³⁰³.

Варто наголосити, що «захисників Батьківщини» РФ зрощує мало не з колиски. На сайті видавництва Московської патріархії в розділі «Дитячі книжки» є солідний перелік розмальовок та видань на військову тематику³⁰⁴. Цікаво зупинитись на одному з найбільш «змістовних» збірників – «Жити – Батьківщині служити», – який складається з прислів'їв, цитат зі Святого Писання й настанов святих отців. Анотація інформує читача, що включені до книги вислови «вчать тому, як потрібно ставитись до Батьківщини», «налаштовують на військові будні і зміцнюють волю до перемоги».

Зазначається, що більшість прислів'їв на військову тематику, завдячують своїй появі Великій Вітчизняній війні. Наголошується, що у багатьох з них описуються найкращі якості російських воїнів такі як відданість Батьківщині, стійкість, готовність до подвигу. У книзі наводяться вислови «Сміливого пуля боїться, сміливого штик не бере»; «Всяка душа да буде покірною вищій владі, бо немає влади не від Бога»; «ті, хто поклав живіт свій на брані, вірно, отримують залишення гріхів, і багато хто увінчається нетлінними вінцями слави Небесної».

Варто побіжно зупинитись і на деяких параграфах цієї праці: «Всяка влада від Бога»; «Почекаємо, а своє візьмемо»; «Той герой, що за Батьківщину горою»; «Дуже важливо воювати відважно»; «Перемога від Господа»;

³⁰³ Председатель Синодального отдела по взаимодействию с Вооруженными силами освятил храм на территории Краснодарского высшего военного училища имени Штеменко. Официальный сайт московского патриарха. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/6076969.html>

³⁰⁴ Издательство Московской Патриархии. URL: <https://www.rop.ru/folder/knizhki-dlya-detey>

«Призвуть – ми не потужимо, Батьківщині своїй послужимо»; «Без риття – немає на війні життя»; « Кому мир не дорогий, той нам і ворог» тощо³⁰⁵.

На сайті РПЦ є окремі колонки, що постійно інформують читача «про стан справ» УПЦ МП в Україні – «Переслідування віруючих Української Православної Церкви» та «На захист єдності Руської Православної Церкви»³⁰⁶.

«Так само, як Росія вторглася в Україну, так і Московський патріархат, очолюваний патріархом Кирилом, став загарбником у Православній Церкві...», а сама «ідеологія сучасної РПЦ містить загрозу не лише для України, а й для цілого православного світу», – наголосив Предстоятель ПЦУ Митрополит Київський і всієї України Епіфаній у своєму листі до Вселенського Патріарха Варфоломія³⁰⁷.

До 2014 року УПЦ МП була найбільшою релігійною організацією в Україні, до якої належало понад 12 000 парафій. З відновленням канонічної незалежності й наданням томосу Православній церкві України чисельність московського патріархату скоротилась до 8 000 парафій. Тим часом ПЦУ, як зазначає митрополит Епіфаній, – налічує вже понад 8 000 таких³⁰⁸.

Варто зазначити, що активність переходу парафій УПЦ МП до Православної церкви України розпочалась з 24 лютого 2022 року. До складу ПЦУ з початку війни перейшло понад 700 парафій³⁰⁹. Даний процес триває й нині, хоча динаміка переходів дещо сповільнилась.

Маючи під своїм омофором все ще потужний православний конгломерат в Україні Росія опосередковано, через УПЦ МП, використовує та просуває свої політико-імперські ідеологеми в українському релігійному просторі, поширює пропагандистські теорії та провадить підривну діяльність, маючи на меті тотальне знищення України, стирання її зі світової мапи.

Розв'язавши війну на території сусідньої держави країна-терорист цинічно порушила не лише низку норм і принципів міжнародного права, міжнародного гуманітарного права, цілий список двосторонніх угод, а й звичайні людські закони. Агентурна мережа спецслужб Росії в релігійному просторі України відіграла в цьому чи не найголовнішу роль. Тому сьогодні важливо чітко розуміти, що заборона московського патріархату не є суто релігійним питанням, вона є питанням національної безпеки України.

Повномасштабна війна Росії проти України, – як зазначає видатний релігієзнавець С.Здіорук, – засвідчила, що «УПЦ МП – серйозна загроза для

³⁰⁵ Жить – Родине служити: русские пословицы и поговорки, цитаты из Священного Писания, наставления святых отцов, изречения. URL: <https://www.rop.ru/shop/product/zhit-rodine-sluzhit-russkie-poslovicy-i-pogovorki-city-iz-svyashchennogo-pisaniya-nastavleniya-svyatyh-otcov-izrecheniya-1>

³⁰⁶ Официальный сайт Московского Патриарха. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/publications/>

³⁰⁷ Лист щодо притягнення Російського патріарха Кирила до канонічної відповідальності і позбавлення його Патріаршого престолу від 24 лютого 2022 р. URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-nov-yny/lyst-shhodo-prytyagnennya-rosijskogo-patriarha-kyryla-do-kanonichnoyi-vidpovidalnosti-i-pozbavlennya-jogo-patriarshogo-prestolu/>.

³⁰⁸ Митрополит Епіфаній. Ми просто терпимо присутність МП – вони не мають права перебувати на нашій території.

URL: https://lb.ua/society/2023/01/06/541606_mitropolit_epifaniy_mi_prosto.html?fbclid=IwAR2bENbTg0pmchaief_bsRQaUx2q_vNV99EGFalOJBFIgVINKaG-mjPHu7U

³⁰⁹ Там само.

національної безпеки Української держави. У нинішніх суспільно політичних реаліях проблема стримування філії РПЦ перейшла з рівня дискусій і поміркованих рішень у жорстке прагматичне русло»³¹⁰.

Отож, влада України була змушена розпочати розслідування на факт належності до російських структур не лише чиновників і високопосадовців, а й представників УПЦ МП.

Була проведена системна робота Службою безпеки України по боротьбі з підривною діяльністю російських спецслужб та криміналітету в релігійному середовищі України. За матеріалами СБУ ініційовано 68 кримінальних проваджень щодо представників УПЦ МП, з яких 14 – митрополити церкви.

Клірикам було інкриміновано близько двох десятків справ держзради, колабораціонізму та пособництва країні - агресору, відкрито 18 проваджень щодо публічної агітації до релігійної ненависті, продаж вогнепальної зброї та поширення дитячої порнографії.

В результаті слідчих дій 26 фігурантів - представників УПЦ(МП) отримали підозру, ще 19 – судові вирoki.

Також за матеріалами СБУ припинено громадянство України 19 представникам УПЦ МП, які мали російські паспорти та поширювали прокремлівські наративи про війну в Україні. Зокрема, мова йде про митрополитів Київської, Дніпровської та Одеської областей.

Заборону на в'їзд в Україну отримали 177 кліриків РПЦ, зокрема митрополит Роменський і Буринський УПЦ (МП) у Сумській області³¹¹

Ініційовані СБУ обшуки у будівлях московського патріархату по всій території України ще в жовтні 2022 року шокували українське суспільство: російські паспорти, антиукраїнські прокремлівські агітлістівки, георгіївські стрічки, «методички» Кирила щодо поширення ворожої пропаганди через вірян, прапори так званої «Республіки Підкарпатська Русь» з текстом гімну «підкарпатських русинів», фото прихованих російських документів «об забезпеченні взаємодіяння с воєнними комиссариатами рф», партквитки комуністичної партії колишнього СРСР, склади з прокремлівською літературою, зокрема автора «ідеології рашизму» Івана Ільїна та мільйони готівки³¹² – ось справжнє обличчя «духовенства» російської церкви.

За роки війни повному або частковому знищенню Росією піддалося майже 500 релігійних споруд у 15 українських областях, з них понад 80 % –

---

³¹⁰ Здіорук С.І., Токман В.В. Державно-церковні та суспільно-релігійні відносини в Умовах війни Росії проти України: аналіз. доп. / За ред. С.І. Здіорука. – Київ: НІСД, 2023. – 36 с. – <https://doi.org/1053679/NISS-analitrep.2023.07>. С. 13. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/religiini_vidnosyny_dopovid_13072023_zdioruk.pdf

³¹¹ З початку повномасштабної війни СБУ викрила понад 60 кліриків УПЦ (МП), які працювали на рф, продавали зброю і дитячу порнографію // Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/z-pochatku-povnomasshtabnoi-viiny-sbu-vykryla-ponad-60-klirykiv-upts-mp-yaki-pratsiuvaly-na-rf-prodavaly-zbroiu-i-dytiachu-pornohrafiuu>

³¹² В СБУ показали, що знайшли в церквах під час обшуків. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/v-sbu-pokazali-shcho-znajshli-v-tserkvakh-upts-mp-pid-chas-obshukiv.html>

християнські³¹³. Перелік доповнюють 13 релігійних споруд зі статусом пам'яток регіонального значення та 5 – статусом національного значення.

Щодо географії руйнувань, то по кількості таких у лідерах Донецька, Луганська, Київська, Харківська та Чернігівська області. Більшість храмів і релігійних споруд, що постраждали від російських обстрілів і авіаударів, належить саме УПЦ МП (близько 70%).

В подальшому кількісний перелік зруйнованих релігійних об'єктів буде лише збільшуватись з огляду на те, що звичною практикою РФ є використання захоплених храмів в якості російських військових баз.

Наведені факти свідчать про те, що належати до прихильників «русского міра» - небезпечно, знищуючи все, що було ним же й створено він приречений на маргіналізацію.

За майже два роки війни було здійснено ряд законодавчих ініціатив щодо обмеження діяльності московського патріархату на українській території. Неодноразово органи місцевого самоврядування в низці регіонів України звертались до вищих органів державної влади заборонити діяльність УПЦ МП, а не дочекавшись заборони такої діяльності деякі з них на місцевому рівні почали вирішувати це питання самі: розривались договори оренди землі з громадами УПЦ, забирались храми, майно тощо.

3 березня 2022 року Верховною Радою України був ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» № 2109-IX³¹⁴. Документ передбачав заборону релігійної організації у разі доведення у судовому порядку її деструктивної діяльності, спрямованої на розпалювання міжрелігійної ворожнечі, поширення відомостей щодо виправдання, визнання правомірною, заперечення збройної агресії РФ проти України, підрив національної безпеки держави.

Загрози національній безпеці України, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, що мають керівні центри на території держави-агресора обговорювались під час слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики 30 травня 2022 року³¹⁵. Було погоджено наступні важливі рішення: 1) щодо застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів проти РПЦ за створення загроз національним інтересам України та її національній безпеці; 2) створення Тимчасової слідчої комісії ВР України з метою розслідування фактів колабораційної діяльності представників релігійних організацій під час

³¹³ Майже 500 релігійних споруд зруйновано в Україні // Інститут релігійної свободи. URL: <https://irs.in.ua/p/139>

³¹⁴ Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо заборони виготовлення та поширення інформаційної продукції, спрямованої на пропагування дій держави-агресора» від 13.12.2022 № 2109-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20#Text>.

³¹⁵ Про загрози національній безпеці України, пов'язані з діяльністю релігійних організацій, що мають керівні центри на території держави-агресора. Матеріали слухань у Комітеті з питань гуманітарної та інформаційної політики. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34367.pdf>

військової агресії РФ проти України; 3) прозорість організаційної, фінансово-економічної та інформаційно-освітньої діяльності релігійних організацій, які є структурною одиницею закордонної релігійної організації з центром в країні-агресорі.

Релігієзнавча експертиза Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом, проведена Державною службою з етнополітики та свободи совісті у лютому 2023 року підтвердила безпосередній церковно-канонічний зв'язок УПЦ МП з московським патріархатом (РПЦ), заявляючи, що всі заяви і декларації очільників та представників УПЦ про «незалежність» чи «самостійність» цілком вкладаються у норми чинної редакції Статуту РПЦ, який визначає УПЦ структурним підрозділом РПЦ³¹⁶

Ще 1 грудня 2022 року Радою національної безпеки і оборони України було прийняте Рішення «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»³¹⁷, яке одразу ж було введено в дію указом Президента України № 820/2022 від 1 грудня 2022 року³¹⁸. Зокрема, в санкційному списку з'явилися бізнесмен, клірик й головний спонсор УПЦ МП В. Новинський, бувший намісника Києво - Печерської лаври П. Лебідь та ще біля десятка інших осіб, причетних до деструктивної діяльності в Україні промосковських структур.

Вже 19 січня 2023 року в парламенті був зареєстрований урядовий проект № 8371 «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності в Україні релігійних організацій»³¹⁹

9 місяців тривали дискусії щодо його прийняття, не дивлячись на те, що він був поданий урядом за дорученням президента О. Зеленського й неодноразово анонсувався ним. Зокрема, виявилось, що у партії «Слуга народу» немало прибічників московського патріархату.

9 жовтня 2023 року голова СБУ В. Малюк надіслав листа Голові Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики М. Потураєву з проханням розширити перелік юридичних підстав для заборони в Україні через суд діяльності РПЦ та її філії в Україні УПЦ МП для швидкої

³¹⁶ Висновок релігієзнавчої експертизи Статуту про управління Української Православної Церкви на наявність церковно-канонічного зв'язку з Московським патріархатом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8_11699-23#Text.

³¹⁷ Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 01.12.2022 «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0021525-22#n2>

³¹⁸ Указ Президента України № 820/2022 від 01.12.2022 «Про Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про окремі аспекти діяльності релігійних організацій в Україні і застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8202022-45097>

³¹⁹ Проект Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо діяльності в Україні релігійних організацій» від 19.01.2023 № 8371. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41219>.

заборони згаданих церковних структур, що несуть пряму загрозу національній безпеці Української держави³²⁰.

19 жовтня 2023 року у першому читанні проект закону все ж таки був прийнятий. Його схвалили 267 депутатів із 226 необхідних. Вважається, що він «найм'якший» з усіх раніше запропонованих законопроектів й передбачає непросту й тривалу процедуру заборони релігійних організацій, пов'язаних з Росією. До другого читання планується зробити згаданий законопроект більш «жорсткішим».

Висновки. Процес відновлення історичної правди триває. На часі, *все, що пов'язане з РФ, відштовхує українських громадян, викликає відразу*. Адже ті звірства й вбивства тисяч невинних жертв і найкращих українських воїнів рашистськими окупантами в Україні пробачити й забути просто неможливо.

Відбувається невпинне використання релігійного чинника в подальшому веденні війни, виправданні збройної агресії проти України. Політика лукавства й брехливості УПЦ МП активно просуває загарбницькі наративи кремля.

Така діяльність даної псевдорелігійної структури немає нічого спільного з релігійним віросповіданням й продукує загрози національній безпеці України.

Потрібно бути свідомим того, що російська імперсько-рашистська політика йде у напрямку свого краху, тягнучи за собою у прірву своїх «духовних» поплічників. Вибір у представників цієї структури очевидний: пристосування до нових реалій або релігійний маргінес!

Тим часом, саме українське суспільство має об'єднатись навколо спільної ідеї – знищення ворога, покарання винних у військових злочинах як на фронті, так і в тилу, відбудови своєї держави, своєї церкви задля зростання нового вільного майбутнього України.

У скорому часі ми обов'язково станемо свідками цьому!

REFERENCES

1. Kompkd (2022, May 30). About the threats to the national security of Ukraine related to the activities of religious organizations that have leadership centers on the territory of the aggressor state. Materialy slukhan u Komiteti z pytan humanitarnoi ta informatsiinoi polityky. URL: <https://kompkd.rada.gov.ua/uploads/documents/34367.pdf> [in Ukrainian].
2. Lyst [shchodo prytiahnennia Rosiiskoho patriarka Kyryla do kanonichnoi vidpovidalnosti i pozbavlennia yoho Patriarshoho prestolu vid 24 liutoho 2022 roku](#). URL: <https://www.pomisna.info/uk/vsi-novyny/lyst-shhodo-prytyagnennya-rosijskogo-patriarha-kyryla-do-kanonichnoyi-vidpovidalnosti-i-pozbavlennya-jogo-patriarshoho-prestolu/> [in Ukrainian].
3. [Maizhe 500 relihiinykh sporud zruinovano v Ukraini. Instytut relihiinoi svobody](#). URL: <https://irs.in.ua/p/139> [in Ukrainian].
4. Митрополит Епифанії. Мы просто терпимо прсутність МР – вони не мають права перебувати на нашій території. URL: https://lb.ua/society/2023/01/06/541606_mitropo

³²⁰Заборона Московської церкви СБУ пропонує депутатам надійне рішення (документ): URL: <https://glavcom.ua/publications/zaborona-moskovskoj-i-tserkvi-sbu-proponuje-deputatam-nadijne-rishennja-dokument-961311.html>

lit_epifaniy_mi_prosto.html?fbclid=IwAR2bENbTg0pmchaief_bsRQaUx2q_vNV99EGFalOJBFIgVINKaG-mjPHu7U [in Ukrainian].

5. Proekt Zakonu «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo diialnosti v Ukraini relihiinykh orhanizatsii» vid 19.01.2023 № 8371. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41219>. [in Ukrainian].

6. Rishennia Radynatsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 01.12.2022 «ProokremiaspektydiialnostirelihiinykhorhanizatsiivUkrainiizastosuvanniapersonalnykhspetsialnykhekonomichnykh tainshykhobmezhuvalnykhzakhodiv». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0021525-22#n2> [in Ukrainian].

7. Ukaz Prezydenta Ukrainy No 820/2022 vid 01.12.2022 roku «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 1 hrudnia 2022 roku "Pro okremi aspekty diialnosti relihiinykh orhanizatsii v Ukraini i zastosuvannia personalnykh spetsialnykhekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii)"». Ofitsiine internet -

predstavnytstvo Prezydenta Ukrainy. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/8202022-45097> [in Ukrainian].

8. V SBU pokazaly, shcho znaishly v tserkvakh pid chas obshukiv. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/v-sbu-pokazali-shcho-znajshli-v-tserkvakh-upts-mp-pid-chas-obshukiv.html> [in Ukrainian].

9. Zaborona Moskovskoi tserkvy SBU proponuie deputatam nadiine rishennia (dokument). URL: <https://glavcom.ua/publications/zaborona-moskovskoji-tserkvi-sbu-proponuje-deputatam-nadijne-rishennja-dokument-961311.html>

10. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zaborony vyhotovlennia ta poshyrennia informatsiinoi produktsii, spriamovanoi na propahuvannia dii derzhavy-ahresora» vid 13.12.2022 № 2109-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2109-20#Text> [in Ukrainian].

11. Zdioruk S.I., Tokman V.V. Derzhavno-tserkovnitasuspilno-relihiini vidnosyny v Umovakh viiny Rosii proty Ukrainy: analit. dop. / Zared. S.I. Zdioruka. – Kyiv: NISD, 2023. – 36 s. – C. 13. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2023-07/religiini_vidnosyny_dopovid_13072023_zdioruk.pdf [in Ukrainian].

12. Z pochatku povnomasshtabnoi viiny SBU vykryla ponad 60 klirykiv UPTs (MP), yaki pratsiuvaly na rf, prodavaly zbroiu i dytiachu pornohrafiu // Sluzhba bezpeky Ukriny. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/z-pochatku-povnomasshtabnoi-viiny-sbu-vykryla-ponad-60-klirykiv-upts-mp-yaki-pratsiuvaly-na-rf-prodavaly-zbroiu-i-dytiachu-pornohrafiu> [in Ukrainian].

13. Vysnovok relihiieznavchoi ekspertyzy Statutu pro upravlinnia Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy na naiavnist tserkovno-kanonichnoho zviazku z Moskovskym patriarkhatom. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8_11699-23#Text [in Ukrainian].

14. Izdatelstvo Moskovskoi Patriarkhii. URL: <https://www.rop.ru/folder/knizhki-dlya-detey> [in Russian].

15. Ofitsialnyi sait Moskovskoho Patriarkha. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/publications/>

16. Predsedatel Synodalnogo otdela po vzaymodeistviyu s Vooruzhennymy sylamy osviatyl khram na terrytoryy Krasnodarskoho vyssheho voennoho uchylshcha ymeny

Shtemenko. Ofytsyalnyi sait moskovskoho patryarkha. URL: <http://www.patriarchia.ru/db/text/6076969.html> [in Russian].

17. SytchiovaLydyia. Russkiyazyk, russkaiakultura, russkiyimir / LydyiaSytchiova // RF sehodnia. –

2007. № 4. URL: http://archive.russia-today.ru/2007/no_14/look.htm/ [in Russian].

18. Zhyt – Rodynesluzhyt: russkyeposlovytshypohovorky, tsytatyizSviashchennohoPysaniya, nastavleniya sviatykh ottsov, izrecheniya. URL: <https://www.rop.ru/shop/product/zhit-rodine-sluzhit-russkie-posloviy-i-pogovorki-citaty-iz-svyaschennogo-pisaniya-nastavleniya-svyatyh-otcov-izrecheniya-1> [in Russian].

*Стаття надійшла до редакції 09.01.2024 р.
Стаття рекомендована до друку 23.01.2024 р.*